(א)חיה בכלל בהמה א"ל חיה בכלל בהמה הא כתיב בקר וצאן והוה ליה פרט וכלל (א) ואי אתה דן אלא כעין הפרט ומנלן דהכי הוא (ב)דתניא ונתת הכסף בכל אשר תאוה נפשך כלל בבקר ובצאן וביין ובשכר פרט ובכל אשר תשאלך נפשך חזר וכלל כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט (א)מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע מכדי כלל ופרט וכלל כעין פרטא דיינינן כללא בתרא מאי אהני אהני לאוסופי כל דדמי ליה ותו פרט וכלל ופרט כעין הפרט דיינינן פרטא בתראה מאי אהני אי לאו פרטא בתראה ה"א נעשה כלל מוסף על הפרט ומכדי תרין כללי ופרטא ותרין פרטי וכללא (ג)(כללא) כעין פרטא דיינינן מאי איכא ביני וביני איכא דאילו תרתין כללי ופרטא אי איכא פרטא דדמי ליה אפילו בחד צד מרבינן תרי פרטי וכללא אי איכא פרטא דדמי משני צדדין מרבינן בחד צד לא מרבינן מכדי פרט וכלל נעשה כלל מוסף על הפרט ואיתרבי כל מילי ומיעט וריבה נמי ריבה הכל ואיתרבי כל מילי מאי איכא בין מיעט וריבה לפרט וכלל איכא דאילו פרט וכלל מרבינן אפילו עלין ולולבין ומיעט וריבה לולבין אין עלין לא: (ד)א"ר אבהו אמר רבי יוחנן (ב)כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר שהרי אמרה תורה [2]משרת

זעירי

גליו"ן חיה בכלל בהמה. דכתיב (דברים יד) זאת הבהמה אשר תאכלו וגו' איל וצבי וגו'. אמר ליה ומי מלית אמרת הכי דחיה (ב) הוא בכלל בהמה בהאי פרט: **הא כתיב באידך** (ג) [פרטא] **בקר וצאן.** למעוטי חיה. אלא האי מן הבהמה נמי הוה ליה פרט וכלל ופרט ומאי נמי למילף מהכא: **ומנלן דהכי הוא.** דכעין פרטא דיינינן: **דתניא ונתת הכסף וגו' אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע.** ואיתרבו להו עופות ואימעיטו להו דגים שאין גדלין על הקרקע כדמפרש במסכת עירובין בפרק בכל מערבין (ה): **מכדי כלל ופרט וכלל כעין פרטא דיינינן כללא בתרא מאי אהני לאוסופי ליה** (ד) א). ואפילו מצד אחד כגון דגים דפרי מפרי הן אבל אין גידולי קרקע דאי ליכא כללא בתרא ה"א דאין בכלל אלא מה שבפרט: **תרי [פרטי וכללא] אי איכא דדמי ליה משני לצדדין.** כגון עופות דגידולי קרקע הן ופרי מפרי מרבינן אבל דגים דבחד צד דמו ליה לא מרבינן: **ומיעט וריבה.** א"נ דלא ממעט מידי והלכך דלולבין מרבי אבל עלין לא דעלין ממעט. ואם תאמר והא איכא רבי אלעזר דדריש מיעט וריבה וקמייתי נמי עלין הא לא תקשי לך ר"א לא משמע ליה עלין אלא משום דכתיב מכל אשר יעשה מגפן היין(ו) דהאי מכל לישנא יתירא הוא ואי משום מיעט וריבה לא מיצטריך ליה למיכתב אלא אשר יעשה מגפן היין מכל למה לי אלא לרבות ואפי' עלין. א] ואית דמפרש דהאי דאמר אפילו עלין לאו דוקא אלא קמ"ל דפורתא הוא למיעט או עלין או שבישתא וכין מיעט וריבה לריבה [ומיעט] וריבה ליכא ולא מידי: **שהרי אמרה תורה וכל משרת.** לרבות (ה) שאילו לא הוי איסורי נזיר כשיעור והיתר משלימו לכזית שהוא חייב:

זעירי

א"ל חיה בכלל בהמה. בתמיה כלומר האי בהמה לא מלית אמרת דחיה בכלל בהמה דכתיב בקר וצאן בפרט בתרא וכמו שפרטא בתרא ממעט חיה פרטא קמא נמי מלי להוי דממעט חיה דפרט אחרון מגלה על הראשון למעוטי חיה ולעולם מהאי קרא נמי איכא למדרש כפרט וכלל ופרט: **ומנלן** דהכי הוא. ארבנן קאי דדרשי לעיל כלל ופרט וכללי ומרבה כעין הפרט וקבעי מנלן דמדה זו בתורה היינו למדרש כעין הפרט: דתניא. ונתת הכסף ולא קאי אר"א דהוא דריש ליה ריש פ' בכל מערבין (עירובין כח:) בריבה ומיעט וריבה: **מה** פרט מפורש בקר וצאן פרי מפרי. דבהמות מתעברות זו מזו וולדות: וגדולי קרקע. שהן גדלין מן הארץ מעשב הארץ: אף כל. לאיתויי עופות ולמעוטי דגים מים ומלח ולר"א דדריש ליה בריבה ומיעט וריבה מרבינן אפי' דגים ולא ממעט אלא מים ומלח: **מכדי** כלל ופרט וכלל כעין הפרט דיינינן ליה כללא בתרא מאי אהני. אגב גררא אתא לפרושי טעם המדות ומילוקיהם ומשפטיהם ומפרש אותה בלשון קשיא ותירוץ(ו): אהני לאוסופי כל דדמי לפרטא. דאי לא כתיב כלל הוה כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט: ב] **א"ל אי לאו פרטא** [בתרא] הוה אמינא פרט וכלל ונעשה[2] כלל מוסף על הפרט. והוה מרבינן גבי נזיר אפילו עלין ולולבין: **מכדי** תרי כללי ופרטא ותרין פרטי וכללא כעין הפרט דיינינן. כדאמרן: מאי איכא ביני וביני. כלום יש חילוק בין אלו שתי מדות ג]: איכא תרין[3] כללי ופרטא אמרינן כל דדמי ליה אפי' בחד צד מרבינן ותרין פרטי וכללי[4] דדמי ליה משני לצדדין מרבינן מצד אחד לא מרבינן והדין נותן בב' כללות מרבינן יותר מכלל אחד ורי"ף [מפרש][5] להך סוגיא דהכא איכא דמ"ד כללא בתרא דוקא וה"ל [כעין] פרט וכלל להכי מרבינן דדמי ליה לפרטא אפי' בחד צד [וכן] נמי תרי פרטי וכללא פרטא [בתרא] דוקא וה"ל [כעין] כלל ופרט והאי כללא לרבות [מכעין][6] הדומה לו מב' צדדין אבל למאן דאמר כללא קמא דוקא וכן פרטא קמא דוקא הוה הדין להפך ואם תאמר ההוא קרא דכי יתן וגו' דרשי ליה רבנן [בכלל] ופרט וכלל ובעו דבר הדומה לו מב' צדדין דהוי דבר המיטלטל וגופו ממון דהא ממעטי קרקעות אע"פ שגופן ממון וכן שטרות אף על פי שמטלטלין הואיל ואין גופן ממון אלמא אפילו בתרי [כללי] ופרטא בעינן שני צדדין ור"א דריש להאי קרא בפרט וכלל ופרט וממעט נמי קרקעות ושטרות אלמא דהמדות הללו שוות וי"ל דלפי מה שפירשתי ניחא דרבנן סברי כללא קמא דוקא ודמי לכלל ופרט והאי כללא בתרא לאתויי הדומה לו משני צדדין ור"א סבר פרט [בתרא] דוקא והוי כמו כלל ופרט והאי פרטא קמא לרבויי כל הדומה לו מב' צדדין ועי"ל דהכי תרין צדדין דאיתנהו בקרקעות ושטרות ומטלטלין[7] וגופן ממון שקולין הן וחשובין כחד לך הלכך בין לרבנן דדרשי תרי כללי ופרטא בין ר"א דדריש תרי פרטי וכללא בעי' הנך ב' צדדין דכיון שהצדדין חשובין [כחד] הי מינייהו מפקת וכן בשמעתא דסלעס וחרגול (חולין דף סו.) דבעינן ד' צדדין דחשובין ושקולין הן זה כזה כולהון כחד [לא הוון] הלכך בעית כולהון דדוקא ראשו ארוך הוי לך גרוע אבל אינך כולן חשובין כחד ודו"ק התם: **איכא** דאילו פרט וכלל מרבינן אפילו עלין [ולולבין] ואילו מיעט וריבה מרבינן לולבין אין עלין לא. תימה הא ר"א דריש מיעט וריבה בתחילת שמעתתא ומרבה אפילו עלין וי"ל דלעיל מיירי בעלין רכין דומיא דלולבין והכא מיירי דקשה קצת ודמי קצת לשבישתא אך תימה דמדת מיעט וריבה כמו[8] מדת פרט וכלל [ואמאי] במדת ריבה ומיעט וריבה מרבינן טפי ממדת כלל ופרט וכלל כדמשמע ריש פרק בכל מערבין לאייתו[9] והר"ף נ"ע היה נותן טעם לדבר כמו שרגיל רש"י [לפרש] בכל מקום דהיכא דאיכא כלל ופרט הוי פרט פירושו של כלל ופוטר ומבטל הכלל לגמרי כאילו לא היה אבל ריבה ומיעט דאין מיעוט פי' ריבוי[10] לבטל [ריבה][11] לגמרי כאילו לא היה אלא ריבה קצת ומיעט קצת הלכך כשהפרט קודם לכלל נעשה כלל מוסף על הפרט ומבטל הפרט לגמרי כאילו לא היה שהרי אין לומר שהוא פירושו של כלל אחרי שקדמו וגם במיעט לא דיינין ליה הלכך מרבינן[12] מן הכלל שבא [אחריו] אבל למאן דדריש במיעט וריבה יש לי לדרוש המיעוט במיעוט לומר[13] גם שהוא לפני הריבוי כמו אם היה אחרי הריבוי והשתא נמי כשהמיעוט קודם הוא ממעט קצת דאין לו כח לריבוי של ד] אחרון [לרבות] כולי האי וא"ת כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט וא"כ כללא מאי אהני ופי' דלא נילף מג"ש או כמה מליגו טפי מן הפרטא ה] והכי נמי[14] [פרט וכלל דרבי] כל מילי א"כ מאי אהני פרטא אלא דלא נילף מג"ש או מק"ו [למעט] וריבה ומיעט וריבה חילוק בינייהו כדפ"ה בעלמא (סנהדרין דף מו.) דריבה ומיעט הוי כמו כלל ופרט ו] וכלל לרבות כעין המיעוט ותו לא ריבה[15] ומיעט וריבה ריבה כל מילי והאי מיעוטא למעוטי דבר אחד ומיהו קשה דריבה ומיעט וריבה ריבה קמא למאי אהני הא במיעט וריבה לחוד דמרבינן[16] כל מילי וממעטין דבר אחד כדאמר בריש פרקין דדריש מיעט וריבה רבי כל מילי וממעט שבישתא וא"ת דאין ה"נ וריבה קמא אורחיה דקרא הוא כמו ולקחת את המרצע דאיכא דדריש (קדושין דף כא:) בריבוי ומיעט וריבה ולקחת אורחיה דקרא ונראה דבהכי יש ליישב מאי דפר"ת דמיעט וריבה איכא מדה בתורה אפילו למאן דדריש ריבויי ומיעוטי והיא גופיה תימה מאי שנא מפרט וכלל ופרט דדרשינן ליה למאן דדריש כללי ופרטי ונראה דלא דמי דבשלמא פרט וכלל ופרט איכא למידרשיה כעין הפרט כמו כלל ופרט וכלל אלא דמעט יש חילוק כדקאמר בגמרא והשתא אין להקשות פרטא בתרא למה לי דהא אי לאו פרטא בתרא הוי פרט וכלל ואיתרבי כל מילי אבל אי הוי דרשי מיעט וריבה ומיעט ע"כ [כמו] ריבה ומיעט וריבה דרשי דומיא דפרט וכלל ופרט דדיינין ז] בכלל ופרט וכלל והשתא הוה קשה דמיעט וריבה

ומיעט

עין משפט נר מצוה

ו א מיי' פ"ז מהלכות מעשר שני הלכה ג סמג עשין קלו:

ב מיי' פ"ה מהל' נזירות הל"ד ופי"ד מהל' מאכלות אסורות הל' טו ופי"ד שם הל' ה:

◆

תורה אור השלם

1. וְנָתַתָּה הַכֶּסֶף בְּכֹל אֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשְׁךָ בַּבָּקָר וּבַצֹּאן וּבַיַּיִן וּבַשֵּׁכָר וּבְכֹל אֲשֶׁר תִּשְׁאָלְךָ נַפְשֶׁךָ וְאָכַלְתָּ שָּׁם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ: דברים יד כו
2. מִיַּיִן וְשֵׁכָר יַזִּיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים לַחִים וִיבֵשִׁים לֹא יֹאכֵל: במדבר ו ג

◆

הגהות התוספות

1. נ"ל פרט וכלל ופרט. 2. נ"ל נעשה. 3. נ"ל דאילו תרין. 4. נ"ל וכללא. 5. נל"ל ור"י פירש. 6. נל"ל מכעין הפרט הדומה כו'. 7. נ"ל ומטלטלין. 8. נ"ל אינו מרבה כמו. 9. תיבת לאייתו נמחק. 10. נ"ל הריבוי. 11. נ"ל הריבוי. 12. נ"ל מרבינן הכל. 13. תיבת לומר נמחק. 14. נ"ל נמי ניחא. 15. נ"ל וריבה. 16. נ"ל מרבינן.

◆

פי' הרא"ש

א"ל הא כתיב בקר וצאן. כי היכי דפרטא בתרא שמעו למעוטי חיה היה רטא קמא: ומנ"ל דהכי וא. מנ"ל דמדה בתורה יא למדרש כעין הפרט ארבנן קאי ולא מייתי יומה ברומה דלעיל דרשינן פרט וכלל ופרט מייתי כלל ופרט וכלל. לא תלמודא ידע שדין א' הם: פרי מפרי בקר וצאן תעברים זו מזה ויולדין. גדולי קרקע שגדלים ניזונים מעשבי האדמה. ף כל לאתויי עופות למעוטי דגים ומים ומלח דמפ' בריש בכל מערבין. ללא בתראה מאי אהני אוספי כל דדמי ליה. דאי או כללא בתרא הו"ל כלל פרט ואין בכלל אלא מה בפרט: תרי כללי ופרטי פי' אי איכא דדמי ליה חד צד מרבינן תרי פרטי בללי עד דדמי ליה מב' דדים דמסתמא דתרי ללי מרבינן טפי מחד ללא: דאילו פרט וכלל רבינן אפי' עלין דנעשה לל מוסיף על הפרט ורבי ל מילי. מיעט וריבה לולב ין עלין לא דמיעט וריבה י כמו ריבה ומיעט וריבה ממעט דבר אחד: כל יסורים שבתורה אין היתר צטרף לאיסור. אם אכל צי זית חלב וחצי זית ומן פטור. חוץ מאיסורי יר שאם אכל חצי זית נבים וחצי זית לחם בבת חת חייב שהרי אמרה ורה משרת ענבים לא אכל. חייב על שריית פתו יין ואי דאיכא כזית מיין חודיה למה לי קרא. ל"ג שרת וכל משרת ואית גרסי' לי' ומפרשים אפילו בנן דלא דרשי כל וכל ישי. ולא היא דהא כ"כינן לקמן והא מבעי ליה ליתן טעם כעיקר. ואם איתא אימא טעמא דידי מוכל אלא משמע דמשרת מיפק לה וכל לא דריש וכך פי' רש"י בפסחים:

מסורת הש"ס

א) [חולין נט. עא. וש"נ], ב) ערכין כז: ב"ק נד: וסג., ג) [ל"ח מ"ו], ד) פסחים מג., ה) [לקמן לז.], ו) [במדבר ו].

◆

נוסחת הריב"ן

א) כל דדמי ליה ואפילו מצד אחד כו':

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' והוה ליה פרט וכלל ופרט ולא אתה: (ב) רש"י ד"ה א"ל ומי מלית וכו' דחיה בכלל בהמה הוא בהאי: (ג) ד"ה הא כתיב באידך קרא בקר: (ד) ד"ה מכדי כלל וכו' לאוסופי ליה כל דדמי ליה ואפי' מצד אחד: (ה) ד"ה שהרי אמרה וכו' לרבות שאפי' לא הוי: (ו) תוס' ד"ה מכדי וכו' קושיא ותירוץ הס"ד ואח"כ מ"ה אהני לאוסופי כל דדמי לפרטא דאי לאו כללא בתרא הוה כלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט אי לאו פרטא בתרא הוה אמינא כצ"ל:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ומיעט וכו' ואית דמפרש וכו' אפי' עלין לאו דוקא. נ"ב ר"ל וה"ה מה שאמר עלין לא לאו דוקא. א"מ: ב] תוד"ה א"ל אי לאו פרטא בתרא. נמחק תיבת א"ל: ג] ד"ה מכדי וכו' בין אלו שתי מדות כאן הס"ד ואח"כ מה"ד איכא תרין: ד] ד"ה איכא וכו' דאין לו וכו' של אחרון. תיבת אחרון נמחק ונ"ב אחריו: ה] בא"ד או כמה מליגו וכו' והכי נמי פרט וכלל דרבי. מן תיבת והכי עד דרבי נמחק. ונ"ב וה"ג פרט וכלל הכלל מרבה: ו] בא"ד דריבה ומיעט הוי כמו כלל ופרט וכלל. תיבת וכלל נמחק. יע"ב וכה: ז] בא"ד כמו ריבה וכו' דומיא דפרט וכלל ופרט דדיינין ככלל כצ"ל:

◆

מוסף רש"י

פרי מפרי. עגל נולד מאמו וכן שה, וענבים מחרצנים שזורעים החרצנים (ערובין כז:) ולד מולד, יין מענבים ושכר מתמרים, למעוטי כמהין ופטריות ומים ומלח דלאו פרי מפרי (ב"ק נד: וכעי"ז שם סג.). **וגידולי קרקע.** שכולן ניזונין וגדלין מן הקרקע (ערובין כז:) למעוטי דגים שאינן נקחין בכסף מעשר (ב"ק נד: וסג.). **כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור כו'.** אכל חצי זית חלב וחצי זית בשר בבת אחת אין היתר משלים את שיעור האיסור לחייבו, **חוץ מאיסורי נזיר.** שאם אכל חצי זית ענבים וחצי זית לחם בבת אחת חייב, **שהרי אמרה תורה משרת.** ענבים לא ישתה, חייב על שריית פתו ביין. ואי איכא מיין לחודיה כזית, למה לי קרא (פסחים מג:).

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones